

Redengevende omschrijving

Bussereind 3 te Steensel
gemeente Eersel

Objectgegevens

Adres	: Bussereind 3
Postcode	: 5524 AM
Plaats	: Steensel
Gemeente	: Eersel
Oorspronkelijke functie	: wederopbouwboerderij
Huidige functie	: woonhuis
Bouwjaar	: tweede helft negentiende eeuw

Algemene gegevens

Bezoekdatum	: 13 december 2018
Rapportagedatum	: 29 januari 2019
Auteur	: Monique van de Looi
Redactie	: Martijn de Jong, MA

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

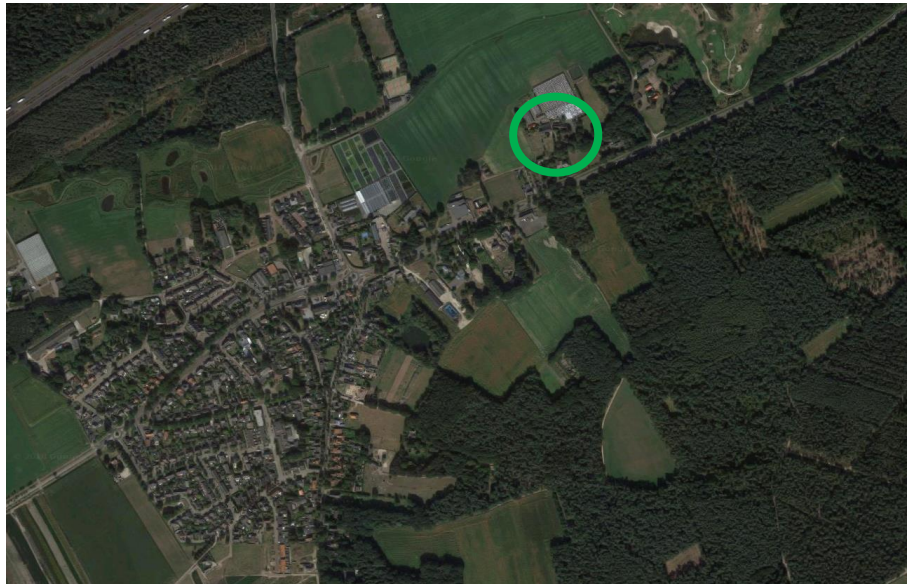
Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze redengevende omschrijving dient om de cultuurhistorische waarde van de boerderij vast te stellen.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten noordoosten van het dorp Steensel bevindt zich aan Bussereind 3 een langgevelboerderij vermoedelijk uit tweede helft van de negentiende eeuw. Het dorp Steensel is gelegen in de Nederlandse Kempen aan de oude militaire route naar België. Het dorp is gelegen aan een uitmonding van de Dommel, de Gender, in de streek die bekend staat als 'Acht Zaligheden'. De Bussereind loopt haaks op de Eindhovenseweg, voorheen 'Groote Eindhovensehe weg', welke de verbinding vormt met Veldhoven. Het betreft een landelijke weg met van oudsher weinig bebouwing. De meeste bebouwing dateert van na de Tweede Wereldoorlog. Bussereind 3 ligt op grote afstand van de weg, met de nokas schuin daarop gesitueerd.

De ligging van Bussereind ten op zichte van Steensel. Bussereind 3 in Steensel is omcirkeld. Bron: Google Maps

*Uitsnede van dezelfde luchtfoto. Bussereind 3 in Steensel is omcirkeld.
Bron: Google Maps*

De boerderij aan de Bussereind 3 is te dateren in de tweede helft van de negentiende eeuw. Op het Kadastrale Minuutplan 1811-1832 staat op deze locatie reeds bebouwing ingetekend. Uit de familiestamboom blijkt dat er eind 18^e eeuw (1790-1800) door Hendricus J.M. van der Aa uit Knegsel een boerderij op deze locatie werd gebouwd. Waarschijnlijk is deze boerderij in de tweede helft van de negentiende eeuw vervangen door de huidige boerderij. De gronden rondom Bussereind 3 waren van oudsher in gebruik als weiland, bouwgrond en heide met ven.

*De boerderij (omcirkeld) met bebouwing waaronder een schuur ingetekend op het Kadastrale Minuutplan 1811-1832.
Bron: Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed*

Topografische Militaire Kaart uit 1940. De boerderij is omcirkeld.
Bron: topotijdreis.nl

Topografische Militaire Kaart uit 1955. De boerderij is omcirkeld. Links naast de cirkel is de bebouwing zichtbaar van Steensel 2.
Bron: topotijdreis.nl

Foto van de boerderij vermoedelijk te dateren rond 1945. Het dak van de boerderij is dan nog gedekt met riet met een pannenvoet. Links de schuur van Bussereind 2 welke dateerde uit jaren '30 van 20ste eeuw. Bron: dhr. F. Van der Aa

Foto van de boerderij rond 1960. De linker topgevel van de woning steekt hier nog door. Het dak is hier al wel volledig gedekt met pannen. Bron: dhr. F. Van der Aa

Bussereind 3 is een langgevelboerderij, een boerderijtype dat voornamelijk voorkomt op de Brabantse zandgronden en waarbij het woonhuis en het bedrijfsgedeelte achter elkaar zijn opgetrokken. De toegangsdeuren zitten bij dit type in de lange zijgevels. Bussereind 3 is gebouwd vanuit een rechthoekige plattegrond met gevels van rode baksteen waarbij het oorspronkelijke gevelmetselwerk in kruisverband is gemetseld en het later vernieuwde gedeelte in halfsteensverband. Het voegwerk van de boerderij is grotendeels vernieuwd. De voorgevel is grotendeels voorzien van een gecementeerde plint. De voorgevel van het woongedeelte wordt beëindigd met een overhoekse muizentand. Deze muizentand loopt voor een deel door boven het bedrijfsgedeelte. De boerderij is afgedekt met zadeldak met een wolfseind aan de zijde van het oorspronkelijke bedrijfsgedeelte. Het dak is bedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde holle pannen. Het pannendak is eind jaren '60 van de twintigste eeuw gerealiseerd ter vervanging van de oorspronkelijke rieten kap met pannenvoet. Ter hoogte van de brandmuur steekt een gemetselde schoorsteen door de nok.

In de jaren '30 van de twintigste eeuw is het woongedeelte vergroot door in het bedrijfsgedeelte, rechts van de brandmuur, over de volledige diepte van de boerderij extra kamers te realiseren. Hiervoor is in de voorgevel een extra venster aangebracht, gelijkend aan de andere vensters in het woongedeelte, aangebracht.

Eind jaren '70 van de twintigste eeuw heeft de boerderij op Bussereind 3 een grote verbouwing ondergaan. Toen is in het bedrijfsgedeelte een woning gerealiseerd. Hiervoor zijn de voor- en rechterzijgevel van het bedrijfsgedeelte grotendeels opnieuw opgemetseld in halfsteensverband en deels gewijzigd ingevuld. Tevens is er in het bedrijfsgedeelte een betonnen vloer aangebracht. Vermoedelijk is ook in deze periode het woongedeelte verbouwd waarbij de vensters en voordeur zijn vernieuwd en het metselwerk rondom de gevelopeningen is gewijzigd.

De boerderij is eind jaren '80 en midden jaren '90 van de twintigste eeuw aan de achterzijde uitgebreid. Eind jaren '90 is de kap van de boerderij geïsoleerd door op de bestaande rondhouten sporen isolatieplaten aan te brengen. Tevens is toen de doorstekende topgevel van het woongedeelte verlaagd, afgedekt met kantpannen en is deze gevel opnieuw gevoegd.

In het voor- en achterdakvlak van het bedrijfsgedeelte is een aangepaste dakkapel aangebracht.

Er zijn geen historische bijgebouwen aanwezig.

Beschrijving

Voorgevel

De voorgevel betreft de lange gevel aan de straatzijde. Aan de linkerkzijde bevindt zich het oorspronkelijke woongedeelte. Dit gedeelte had van oudsher een symmetrische indeling met een voordeur in het midden en een venster aan weerszijde. Vermoedelijk is in de jaren '30 van de twintigste eeuw, naast het rechter venster eenzelfde venster aangebracht, waardoor het woonhuis een asymmetrische gevelindeling heeft gekregen en een deel van het bedrijfs gedeelte bij de woning is gevoegd. De vensters zijn allemaal vernieuwd, voorzien van dubbelglas en aan de onderzijde zijn raamdorpelstenen aangebracht, allen te dateren in de jaren '70 van de twintigste eeuw. De luiken, gehengen, voordeur en het voordeurkozijn zijn in dezelfde periode vernieuwd met een voor de jaren '70 typerende voordeur met roedeverdeling in het bovenste deel. Aan het metselwerk rondom de vensters en voordeur zijn aanpassingen zichtbaar.

Rechts van het woongedeelte bevindt zich het bedrijfs gedeelte met een vernieuwde getoogde staldeur, in hout uitgevoerde vierruits stalvensters met daartussen nieuwe dubbele deel- en staldeuren. Alle vensters zijn voorzien van dubbelglas. Het gevelmetselwerk van het bedrijfs gedeelte is in de jaren '70 van de twintigste eeuw grotendeels opnieuw opgemetseld.

Het woongedeelte van de boerderij

Links van de vernieuwde getoogde staldeur het later extra aangebrachte venster

Het bedrijfs gedeelte met deels vernieuwd metselwerk

Het bedrijfs gedeelte

Metselwerk wijzigingen rondom de vensters en naast de voordeur

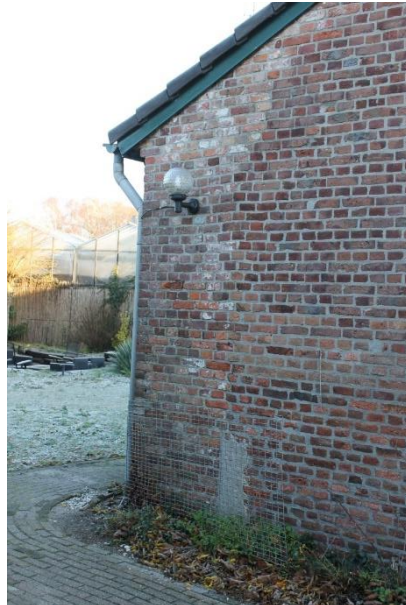
Linkerzijgevel

De linkerzijgevel betreft de kopgevel van het oorspronkelijke woonhuisgedeelte. In deze gevel bevinden zich op de begane grond twee vernieuwde vensters met dubbelglas, vernieuwde luiken en raamdorpelstenen. Op de verdieping bevindt zich een oorspronkelijk vierruits venster met enkel glas. In deze gevel is zichtbaar dat de boerderij aan de achterzijde in de jaren '80 van de twintigste eeuw is uitgebreid. Links in de gevel is daardoor ander metselwerk zichtbaar.

De gevel wordt langs de dakrand beëindigd met een windveer waarover kantpannen zijn gelegd. In de gevel zijn smeedijzeren muurankers zichtbaar welke de achterliggende constructie verbinden met het metselwerk.

De linkerzijgevel

De uitbreiding achterzijde in de jaren '80 van de 20ste eeuw

Oorspronkelijk venster in de topgevel

Achtergevel

De achtergevel bezit aan de linkerkzijde het voormalige bedrijfsgedeelte. De achtergevel is in fases volledig vernieuwd en uitgebreid; het bedrijfsgedeelte is in de jaren '70 vernieuwd en het woonhuisgedeelte is in de jaren '80 van de twintigste eeuw uitgebreid. In de jaren '90 is tegen een deel van de achtergevel van het bedrijfs- en het woongedeelte een aanbouw gerealiseerd deels voorzien van houten betimmering.

De achtergevel van het bedrijfsgedeelte

De uitbreiding uit de jaren '90

De achtergevel van het woongedeelte

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel is de kopgevel van het bedrijfsgedeelte en is in de jaren '70 van de twintigste eeuw volledig opnieuw en gewijzigd opgetrokken. Langs de dakrand is zichtbaar dat, naar aanleiding van het isoleren van het dak van de boerderij, de gevels zijn verhoogd.

Rechterzijgevel

De ophoging van de gevel

Interieur

De oorspronkelijke indeling van het woonhuis is door de jaren heen grotendeels gewijzigd. De oorspronkelijke brandmuur is op de begane grond deels verwijderd waardoor een gedeelte van het oorspronkelijke bedrijfsdeel bij de woning is getrokken. Tevens zijn de kelder en opkamer verwijderd. De kamer rechts van de voordeur hoort bij de oorspronkelijke opzet van het woongedeelte. In deze kamer is een oorspronkelijke balk van een enkelvoudige balklaag aanwezig waartussen in de jaren '30 van de twintigste eeuw sierbalken met duivejagers zijn aangebracht. In de hoek, tegen de brandmuur, een houten schouw uit de jaren '30 van de twintigste eeuw. Het deurkozijn naar de hal is nog aanwezig. De opening is dichtgezet met een plaat. In de brandmuur is een doorgang gemaakt naar de ruimte aan de voorzijde die in het oorspronkelijke bedrijfsgedeelte is gerealiseerd. In deze ruimte staat een keukenblok dat eveneens te dateren is in de jaren '30 van de twintigste eeuw.

Boven het woongedeelte is de oorspronkelijke kapconstructie uit de bouwperiode aanwezig met rondhouten A-spanten welke met toognagels en gesmeedde spijkers zijn verbonden. Daarop rondhouten flieren en sporen. In de jaren '90 van de twintigste eeuw is de kapconstructie aangepast, waarbij er (deels) sporen zijn verwijderd en vervangen door machinaal gezaagde sporen. De oorspronkelijke delen zijn in het verleden gelakt. Op de verdieping is zichtbaar dat de schoorsteen opnieuw is opgemetseld.

Het bedrijfsgedeelte is volledig tot woonhuis herbestemd, waarbij de oorspronkelijke indeling en detailleringen verloren zijn gegaan.

Plaats verwijderde brandmuur

Balk met later aangebrachte sierbalken

Houten schouw uit de jaren '30

*Doorgang naar hal van het woon-
gedeelte*

*Keukenblok uit de jaren '30 in later gemaakte ruimte
in het bedrijfsgedeelte*

Spantconstructie uit de bouwperiode van de boerderij en nieuw machinaal gezaagde sporen

Rondhouten delen uit de bouwperiode en machinaal gezaagde delen uit de jaren '90

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Cultuurhistorische waarden

De boerderij aan de Bussereind 3 is van cultuurhistorisch belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Steensel in de tweede helft van de negentiende eeuw. Voorts is de boerderij van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de voor deze regio karakteristieke langgevelboerderij.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

Bussereind 3 heeft architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een langgevelboerderij in een voor de regio en bouwtijd karakteristieke vormgeving met toepassing van streekeigen materialen en eenvoudige detailleringen. Tevens is de boerderij van waarde vanwege de grotendeels oorspronkelijke spantconstructie van rondhout uit de bouwperiode.

Situationele en ensemblewaarden

De langgevelboerderij aan de Bussereind 3 is van situationele betekenis vanwege de ligging aan de Bussereind, een weg in het buitengebied van Steensel waarvan het landelijke karakter is behouden. Er zijn geen historische bijgebouwen bewaard gebleven. De boerderij vormt samen met de monumentale lindebomen voor de boerderij een ensemble. Tevens heeft de boerderij samen met de boerderij op Bussereind 2 ensemblewaarde als onderdeel van een agrarisch cluster.

Gaafheid en herkenbaarheid

De oorspronkelijke hoofdvorm en massa van de boerderij is gaaf en herkenbaar bewaard gebleven. De oorspronkelijke functie van de boerderij en de tweedeling tussen het woon- en bedrijfsgedeelte is, door de vele wijzigingen, minder goed afleesbaar geworden. Uit oogpunt van gaafheid is de boerderij door de vele wijzigingen van beperkte waarde. De gevels van het woon- en bedrijfsgedeelte hebben wijzigingen ondergaan waarbij openingen gewijzigd zijn ingevuld en nieuwe openingen zijn aangebracht. Op detailniveau hebben verschillende wijzigingen plaatsgevonden, waaronder de vergroting van de stalvensters, de nieuw opgemetselde gevels van het bedrijfsgedeelte en de vernieuwing van het voegwerk van het nog aanwezige oorspronkelijke metselwerk. Ook zijn alle invullingen van ramen en deuren gewijzigd. Door het vernieuwen van het voegwerk is de authenticiteit van de gevels grotendeels verloren gegaan. De oorspronkelijke kapconstructie in het woonhuisgedeelte heeft een enkele aanpassing ondergaan, maar de oorspronkelijke opzet is goed herkenbaar.

Zeldzaamheid

Vanwege de vermeende ouderdom van de langgevelboerderij in relatie tot de cultuurhistorische-, architectuurhistorische, ensemblewaarde en de herkenbaarheid is er sprake van zeldzaamheid op lokaal niveau.